

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vitruvius Itervm Et Frontinus

Vitruvius

Florentiae, 1513

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12979

M. VITRUVII DE ARCHITECTVRA.
LIBER TERTIVS.

Elphicus Apollo Socratē omni-
 um sapientissimum pythia re-
 sponsis est professus. Is autem
 memoratur prudenter doctissi-
 meq; dixisse, oportuisse homi-
 num pectora fenestrata & ap-
 ta esse, uti non occultos haberēt
 sensus sed patentes ad considerandum, Vtinam uero
 rerum natura sententiā eius secuta, explicata & ap-
 parentia ea constituisset. Si enim ita fuisset, non so-
 lum laudes aut uitia animorum ad manum aspice-
 rentur, sed etiam disciplinarum scientiā sub oculorū
 consideratione subiecta non incertis iudiciis proba-
 rentur, sed & doctis & scientibus authoritas egre-
 gia & stabilis adderetur. Igitur quoniam hæc nō ita
 sed uti natura rerum uoluit, sunt constituta, non effi-
 citur ut possint homines obscuratis sub pectoribus in-
 geniis, scientias artificiorum penitus latentes quæ
 admodum sint iudicare. Ipsi aut artifices et si pollice a-
 tur suam prudentiam, si non pecunia sint copiosi, seu
 uetustate officinarum habuerint noticiam, aut etiā
 gratia & forensi eloquentia nō fuerint periti, pro in-
 dustria studiorum authoritates non possunt habere,
 ut eis quod profitentur, scire id credatur. Maxi-
 me autem id animaduertere possumus ab anti-
 quis statuariis & pictoribus, q̄ ex his, qui di-
 gnitatis notas & commendationis gratiam ha-

LIBER III

buerunt aeterna memoria ad posteritatem sunt per-
 manentes, uti Myron, polycletus, phydias, lysip-
 pus ceteriq; qui nobilitatem ex arte sunt consecuti.
 Nāq; uti ciuitatibus magnis aut regibus aut ciuibus
 nobilibus opera fecerunt. ita id sunt adepti. At qui
 non minore studio & ingenio solertiaq; fuerunt, no-
 bilibus & humili fortuna ciuibus non minus egregie
 perfecta fecerunt opera, nullam memoriam sunt asse-
 cuti, q; hi non ab industria neq; artis solertia, sed a fe-
 licitate fuerunt deserti, ut Hellas atheniēsis, Chion
 corynthius. Myagrus phocēus, Phrax ephesius, Be-
 das bizantius. etiamq; alii plures. Non minus itē pā-
 ctiores, uti Aristomenes thasius, Polycles, & Atramē-
 tenus, Nicomachus ceteriq; quos neq; industria neq;
 artis studium neq; solertia defecit, sed aut rei fami-
 liaris exiguitas, aut imbecillitas fortunæ seu in ambi-
 tione certationis cōtrariorum superatio, obstitit eor-
 um dignitati. Nec tamen est admirandum, si ppter
 āgnorantiam artis uirtutes obscurantur, sed maxime
 indignandum, cum etiam saepe blandiatur gratia cō-
 uiuiorum à ueris iudiciis ad falsam probationem, er-
 go (uti Socrati placuit) si ita sensus & sententiæ scien-
 tiæq; disciplinæ auctæ perspicuæ et plucidæ fuissent,
 non gratia neq; ambitio ualeret, sed si qui ueris cer-
 tisq; laboribus doctrinarum peruenissent ad scien-
 tiam summam, eis ultro opera traderentur. Quoniā
 autem ea non sunt illustra neq; apparentia in aspe-
 ctu, ut putamus oportuisse, & animaduerto potius
 indoctos q̄ doctos gratia superare, non esse certan-
 dum iudicans cum indoctis ambitione, potius his præ-
 ceptis

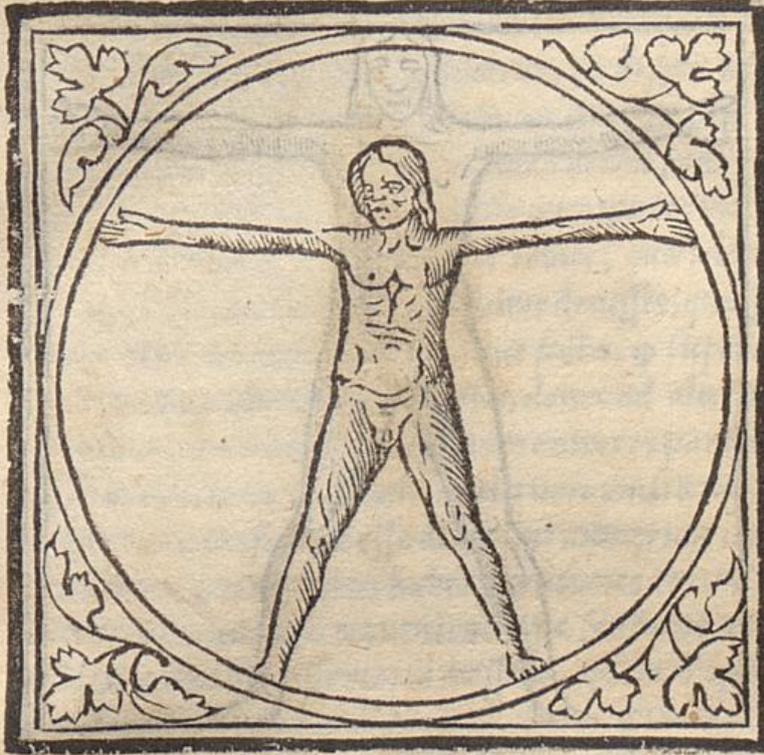
ceptis editis ostendam nostrae scientiae uirtutem. Itaque Imperator in primo uolumine tibi de arte, & quas habeat ea uirtutes, quibusque disciplinis oporteat esse auctum architectum exposui, & subiecta causas, quid ita earum oporteat eum esse peritum, rationesque summae architecturae partitione distribui, finitionibusque terminari. Deinde, quod erat primum & necessarium, de moenibus quemadmodum eligantur loci salubres rationationibus explicui, uentibusque, qui sint & e quibus regionibus singuli spirant deformationibus grammicis ostendi, platearumque & uicorum, uti emendatae fiant distributiones in moenibus docui, & ita finitione primo uolumine constitui. Item in secundo de materia quas habeat in operibus utilitates & quibus uirtutibus est natura rerum est comparata peregrini, nunc in tertio de decorum immortalium aedibus sacris dicam, & uti oporteat perscriptas esse exponam.

De sacrarum aedium compositione & symmetriis & corporis humani mensura. Caput. I.

Aedium compositio constat ex symmetria, cuius rationem diligentissime architecti tenere debent. Ea autem pariter a proportione, quae graece $\alpha\lambda\omicron\tau\iota\alpha$ dicitur. Proportio est ratae partis membrorum in omni opere totiusque commodulatio, ex qua ratio efficitur symmetriarum. Namque non potest aedes ulla sine symmetria atque proportione rationem habere compositionis, nisi uti ad hominis bene figurati membrorum habuerit exactam rationem. Corpus enim hominis ita natura compositum, uti os capitis a mento ad frontem summam & radi

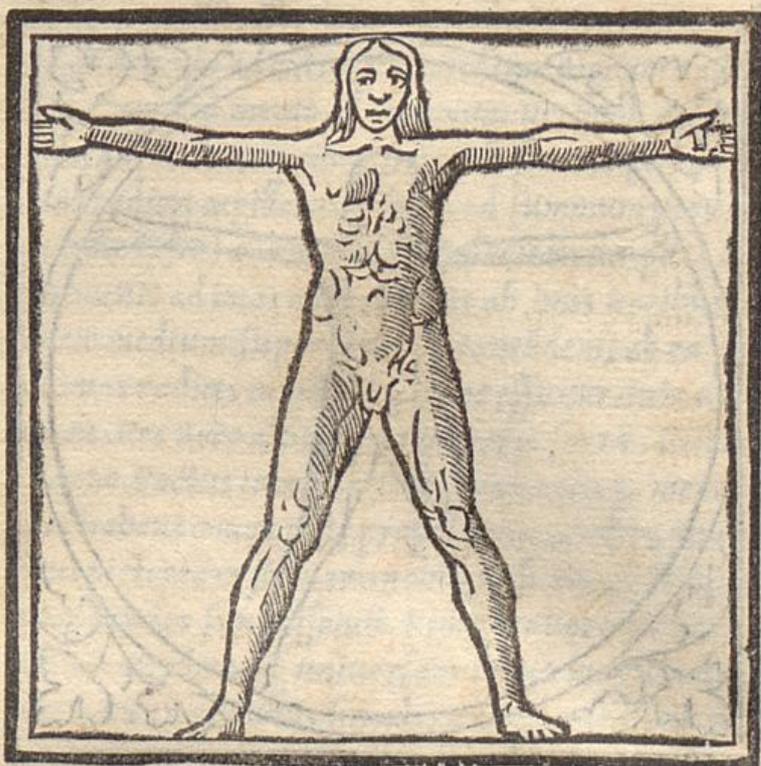
LIBER

ces imas capilli esset decimæ partis. Item manus pal-
 ma ab articulo ad extremum medium digitum tantū-
 dem. Caput à mento ad summum uerticem octauæ,
 Tantūdem ab ceruicibus imis. Ab summo pectore ad
 imas radices capillorum sextæ, ad summum uerticem
 quartæ. Ipsius autem oris altitudinis tertia pars ē ab
 imo mento ad imas nares, nasus ab imis naribus ad
 finem medium superaliorum tantūdem, ab ea fine
 ad imas radices capilli, ubi frons efficitur, item tertiæ
 partis. Pes uero altitudinis corporis sextæ, Cubitus
 quartæ, Pectus item quartæ, Reliqua quoq; membra
 suos habent commensus proportionis, quibus etiā an-
 tiqui pictores & statuarii nobiles usi magnas & infe-
 nitas laudes sunt assecuti. Similiter uero sacrarum
 ædium membra ad uniuersam totius magnitudinis
 summam ex partibus singulis conuenientissimum de-
 bent habere commensuum responsum. Item corporis
 centrum medium naturaliter est umbilicus. Namq; si
 homo collocatus fuerit supinus manibus & pedibus
 pansiis circiniq; collocatum centrum, in umbilico eius,
 circū agendo rotundationem utrarumq; manuum &
 pedum digiti linea tangentur.

Non minus quemadmodum schema rotundationis
 in corpore efficitur. Item quadrata designatio in eo
 inuenitur. Nam si à pedibus imis ad summum caput
 mensurabitur, eaq; mensura relata fuerit ad manus
 passas, inuenietur eadem latitudo, uti altitudo, quæ
 admodum area, quæ ad normam sunt quadrata.

F. ii

Ergo si ita natura composuit corpus hominis, uti p
 portionibus membra ad summam figuram eius
 respondeant, cum causa constituisse videntur antiqui,
 ut etiam in operum perfectionibus singulorum mem
 brorum ad universam figuræ speciem habeant com
 mensus exactionem. Igitur cum in omnibus operibus
 ordines traderent, id maxime in adibus deorum, in
 quibus operum laudes & culpæ æternæ solent perma
 nere, Nec minus mensurarum rationes, quæ in omni
 bus operibus videntur necessariæ esse, ex corporis mē
 bris collegerunt, uti digitum, palmum, pedem, cubitū,
 & eas distribuerunt in perfectum numerum, quem
 græci ΤΕΛΕΙΟΝ dicunt. Perfectum autem antiqui in-

stituerunt numerum, qui decem dicitur, namq; ex ma-
 nibus denarius digitorum numerus, ex digitis uero
 palmus, & ab palmo pes est inuentus. Sicut autem in
 utrisq; palmis ex articulis ab natura decem sunt per-
 fecti, ita etiam Platoni placuit esse cum numerum ea-
 re perfectum, q̄ ex singularibus rebus, quæ μὲν α-
 δες apud græcos dicuntur, per fitur decussis, quæ si-
 mulac undecim aut duodecim sunt factæ, q̄ supera-
 uerint, non possunt esse perfectæ, donec ad alterum
 decussum peruenerint. Singulares enim res particu-
 laræ sunt eius numeri, Mathematici uero contra dispu-
 tantes ea re perfectum esse dixerunt numerum, qui
 sex dicitur, q̄ is numerus habet partitiones eorum ra-
 tionibus sex numero conuenientes, sic sextantē unū,
 trientem duo, semissem tria, bessem, quem δὲ ἴμοι-
 ρον dicunt, quatuor, quintarium, quem τὸ εὐτὰ μοι-
 ρον dicunt, quinq; perfectum sex, Cum ad supputa-
 tionem crescat, supra sex adiecto asse εἰ φικτόν, cum
 facta sunt octo, quod est tertia adiecta, tertiariū, qui
 εἰ τῆς ἰσοῦς dicitur, dimidia adiecta cum facta sunt no-
 uem, sesquialterum qui διμῖολιος appellatur, dua-
 bus partibus additis & decussi facto, besalterū, quem
 εἰ τῶ ἴμοιρῶν uocitant, in undecim numero q̄ adie-
 cti sunt quinq; quintarium, quod εἰ τῶ εὐτὰ μοι-
 ρον, Duodecim autem q̄ ex duobus simplicibus nume-
 ris est effectus διτῶ λαοῖων α. Non minus etiam q̄
 pes hominis altitudinis sextā habet partem, ita etiā
 ex eo quod per fitur pedum numero, corpus his sex
 altitudinis terminando eum perfectum constituerūt,
 cubitumq; animaduertent ex sex palmis constare dē

LIBER

gitisq; uigintiquattuor. Ex eo etiam uidetur ciuitates
 graecorum fecisse, uti quemadmodum cubitus est sex
 palmorum, ita in drachma quoq; eo numero uteren-
 rentur. Ille enim aereos signatos (uti asses) ex aequo
 sex quos obolos appellant, quadrantesq; obolorum,
 quae alii dichalca nonnulli trichalca dicunt, pro digi-
 tis uigintiquattuor in drachma constituerunt. Nostrum
 autem primo decem fecerunt antiquum numerum, &
 in denario denos aereos asses constituerunt, & ea re
 compositio nummi ad hodiernum diem denarii no-
 men retinet, etiamq; quartam eius partem quod effi-
 ciebatur ex duobus assibus & tertio semisse sesterti-
 um uocitauerunt. Postea quoniam animaduenterunt
 utrosq; numeros esse perfectos & sex, & decem, utros-
 q; in unum coniecerunt & fecerunt perfectissimum de-
 cussissexis. Huius autem rei authorem inuenerunt pe-
 dem. E cubito enim cum dempti sunt palmi duo, relin-
 quitur pes quattuor palmorum, Palmus autem habet
 quattuor digitos, ita efficitur uti habeat pes sexdecim di-
 gitos, & totidem asses aequius denarius. Ergo si con-
 uenit ex articulis hominis numerum inuentum esse,
 & ex membris separatis ad uniuersam corporis spe-
 ciem ratae partis commensus fieri responsum, relin-
 quitur ut suscipiamus eos, qui etiam aedes deorum im-
 mortalium constituentes ita membra operum ordina-
 uerunt, ut proportioibus & symmetriis separatae at-
 q; uniuersae conuenientes efficerentur eorum distri-
 butiones. Aedium autem principia sunt, e quibus con-
 stat figurarum aspectus, & primum in antis quae grae-
 ce $\nu\alpha\lambda\omicron\sigma\ \delta\upsilon\ \tau\omega\alpha\gamma\gamma\alpha\sigma\iota$ dicitur, deinde prostylos, am

phiprostylos, peripteros. pseudodipteros, dipteros, hypethros. Horum exprimuntur formationes, his rationibus. In antis erit ædes, cum habeat in fronte antas parietum, qui cellam circūcludunt, & inter antas in medio colūnas duas supraq; fastigium symmetrica ea collocatum, quæ in hoc libro fuerit perscripta. Huius autem exemplar erit ad tres fortunas, ex eribus, quod est proxime portam collinam.

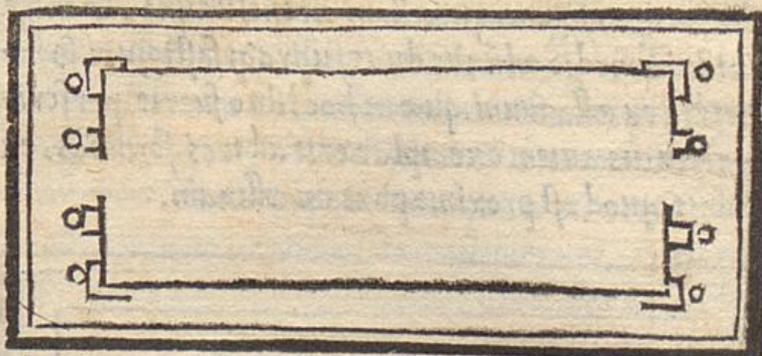

Prostylos omnia habet, quemadmodum in antis, columnas autem contra antas angulares duas supraq; epistilia, quemadmodum & in antis & dextra ac sinistra in uersuris singula, Huius exemplar est in insula tiberina in æde Iouis & fauni.

LIBER

Amphiprostylos omnia habet ea, quæ prostylos, prætereaq; habet in postico ad eundem modum columnas & fastigium.

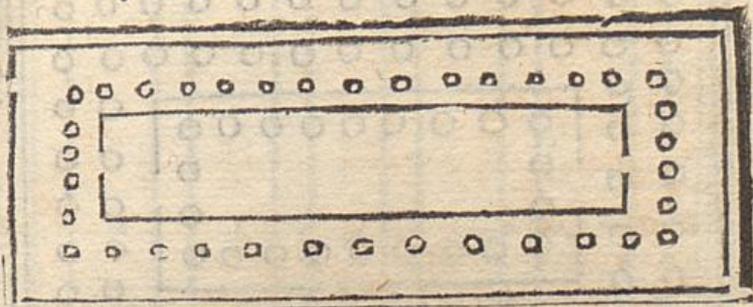

Peripteros autem erit, quæ nabebit in fronte & postico senas columnas in lateribus cum angularibus undenas, ita ut sint hæ columnæ collocatæ, ut intercolumnii latitudinis interuallum sit à parietibus circum ad extremos ordines columnarum, habeatq; ambulatio nem circa cellam ædis, quemadmodum est in porticu Metelli, Iouis statoris, Hermodi, & ad Mariana honoris & uirtutis sine postico à Mutio facta.

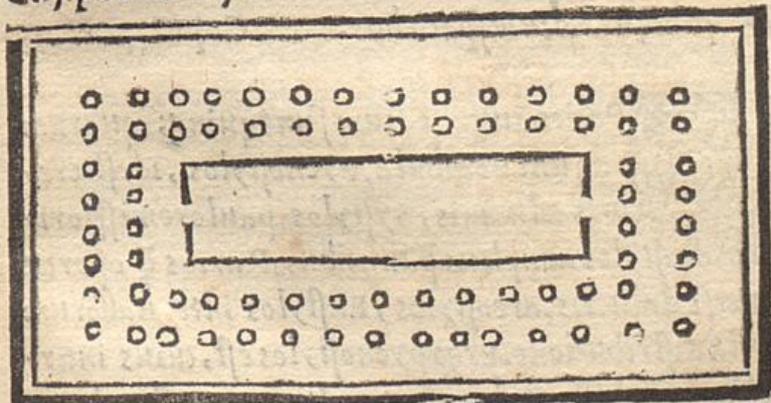

Pseudodipteros autem sic collocatur, ut in fronte & postico sint columnæ octonæ, in lateribus cum angularibus quindenæ. Sunt autem parietes cellæ cõtra quæ

ternas colūnas medianas in fronte & postico, ita duorum intercolumniorum & imæ crassitudinis columnæ spatium erit à parietibus circa ad extremos ordines columnarum. Huius exemplar Romæ nõ est, sed Magnesiæ Dianæ Hermogenis alabandi & Apollinis amneste facta.

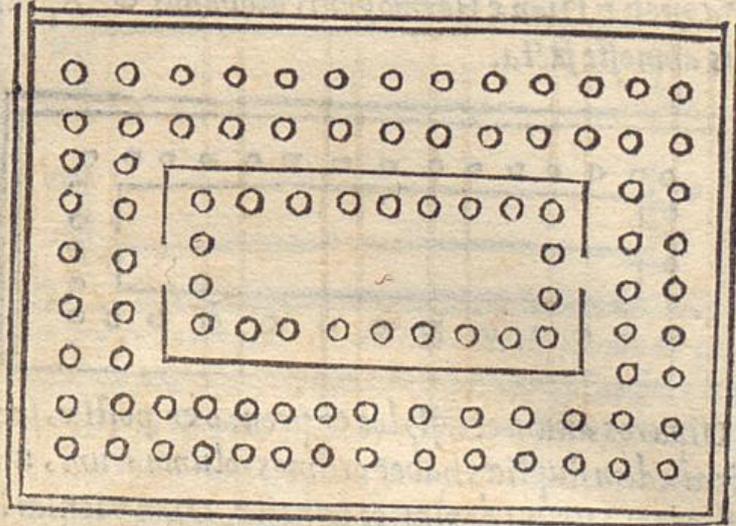
Dipteros autem octastylus & pronao & postico, sed circa eadem duplices habet ordines columnarum, uti est aedes Quirini dorica, et Ephesiæ Dianæ ionica à Ctesiphonte constituta.

Hypethros uero decastylus est in pronao & postico, Reliqua omnia eadem habet, quæ dipteros, sed interiore parte columnas in altitudine duplices remotas à parietibus ad circuitionem (ut porticus) peristylorum, Mediũ autem sub diuo est sine tecto, aditusq̃

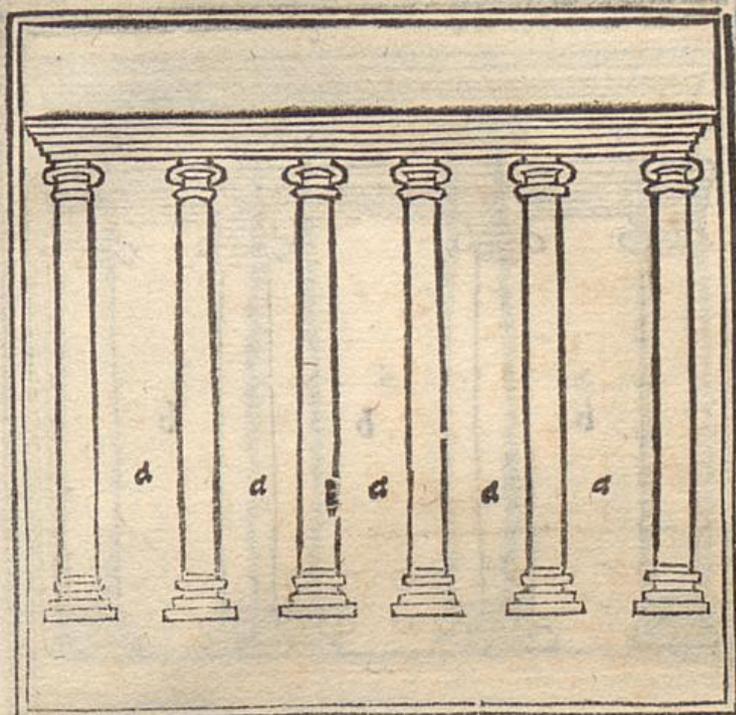
LIBER

ualuarum ex utraq; parte in pronao & postico. Hu-
ius autem exemplar romæ non est, sed Athenis octa
stylos & in templo Iouis olimpii.

De quinque ædium speciebus. Caput. II.

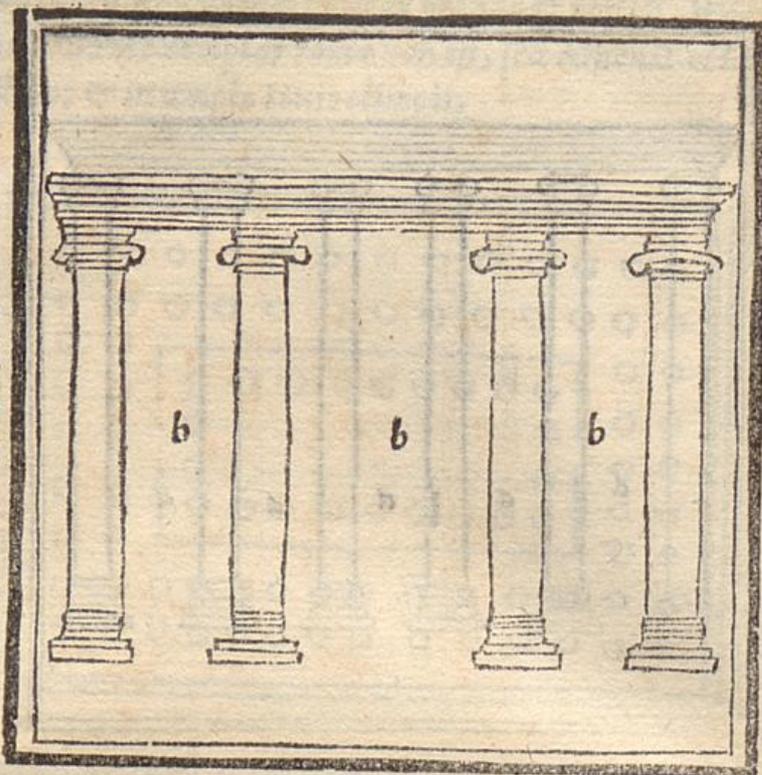
Pecies autem ædium sunt quinque, quarum
ea sunt uocabula, Pycnostylos, idest cre-
bris columnis, Systylos, paulo remissiori-
bus, diastylos, amplius patentibus, Rarius q̄ oportet
inter se diductis, areostylos, Eustylos interuallorum
iusta distributione. Ergo pycnostylos est, cuius inter-
columnio unius & dimidiatæ columnæ crassitudo in-
terponi potest, quemadmodū est diui Iulii, & in Cæ-
saris foro Veneris, & siquæ aliæ sic sunt compositæ.

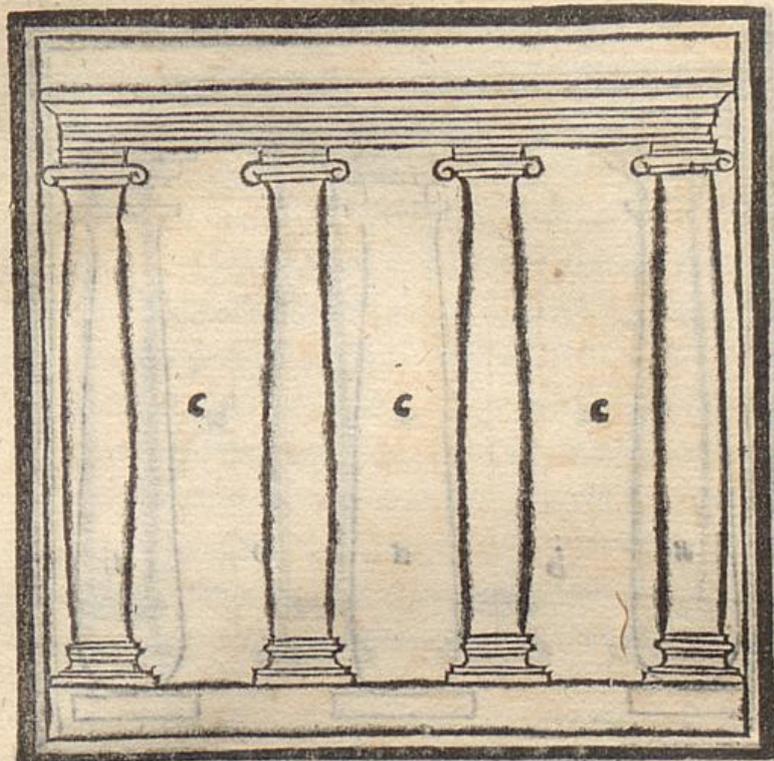
a. Intercolumnia quibus unus et dimidiata columnæ crassitudo interposita est.

Item systylos est, in quo duarum columnarum crassitudo in intercolumnio poterit collocari, & spirarum plinthides æque magnæ sint eo spatio, quod fuerit inter duas plinthides, quæ admodum est Fortunæ equestris ad theatrum lapideum, & reliquæ, quæ eisdem rationibus sunt compositæ.

b. Interco
lūnia qui
bus dua
rū colūna
rū crassi
tudo inter
posita est

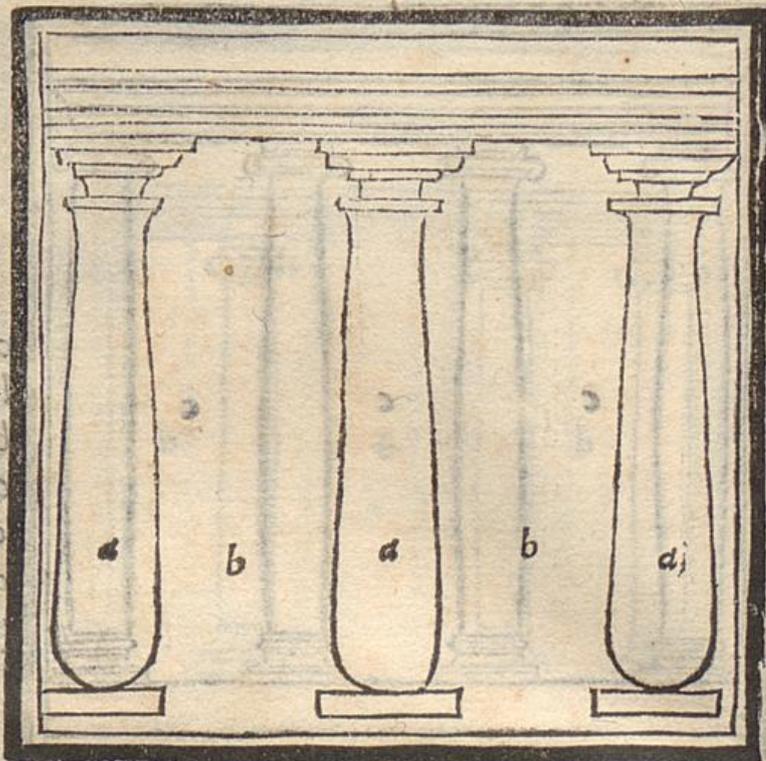

Hæc utraq; genera vitiosum habent usum, Matres enim familiarum cum ad supplicationem gradibus ascendunt, non possunt per intercolumnia amplexæ adire, nisi ordines fecerint. Item ualuarum aspectus obstruitur columnarum crebritate, ipsaq; signa obscurantur. Item circa ædem propter angustias impediuntur ambulationes. Diastyli autem hæc erit compositio, cum trium columnarum crassitudinem intercolūnio interpõere possimus, tanq̃ est Apollinis & Dianæ ædis. Hæc dispositio hanc habet difficultatem, q̃ epistylia propter interuallorum magnitudinem franguntur.

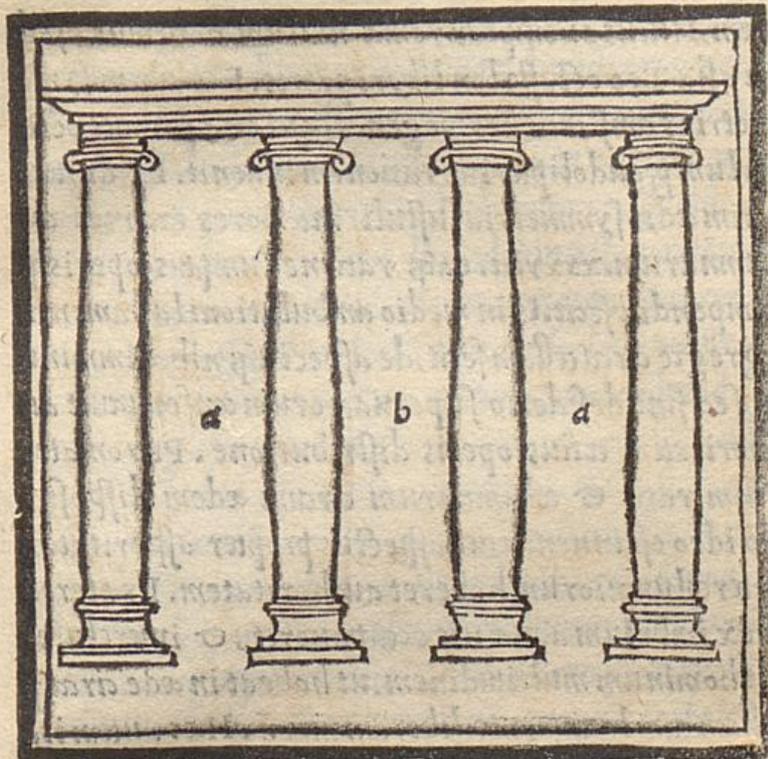
c. Interco-
lūnia, quā
bus triū
colūnarū
crassitudo inter-
posita est

In arcaostylis autē nec lapideis nec marmoreis epī-
styliis uti datur, sed imponendā de materia trābes p-
petuæ, & ipsarū adium species sunt barycæ, bary-
cephalæ, humiles, latæ, ornātq; signis fictilibus aut
aereis inauratis earū fastigia tuscanicā more, ut
est ad arcum maximū Cereris & Herculis, Pompeia-
ni item capitolii.

a. baryce
phala
b. interco
luniorum
spacia ut
cuq; pla
cet.

Reddenda nunc est eustyliratio, quæ maxime pro-
babilis & ad usum & ad speciem & ad firmitatē ra-
tiones habet explicatas, nāq; facienda sunt in inter-
uallis spatia duarum columnarum & quartæ partis
columnæ crassitudinis, mediumq; intercolumnium,
unum, quod erit in fronte, alterum quod erit in postē-
ro, trium columnarum crassitudine. Sic enim habe-
bit & figurationis aspectū uenustum & aditus usum
sine impeditionibus, & circa eam ambulatio aucto-
ritatem.

a. intercolūnia maxima probabilia, quibus duarū colūnarū et quarte partis unius crassitudo interposita est. b. mediana colūnarū quibus propter usum interponitur triū co-

Huius aut rei ratio explicabitur sic, Frons loci, quæ lūnarum in æde cōstituta fuerit, si tetrastilos facienda fuerit, crassitudo diuidatur in partes undecim semis p̄ter crepidines & p̄ iecturas spirarū. Si sex erit colūnarū, in partes decem & octo, Si octastilos cōstituetur diuidatur in .xxiiii. & semissem. Itē ex his partibus, siue tetrastyli, siue hexastyli, siue octastyli, una pars sumatur, eaq; erit modulus, cuius moduli unius erit crassitudo colūnarū, Intercolūnia singula p̄ter mediana modulorū duorū & moduli quarte partis mediana in fronte et postico, singula ternum modulorū. Ipsarū colūnarū altitudo erit modulorū octo & dimidia moduli partis, Ita ex ea diuisione intercolūnia altitudinesq; colūnarū habēt iustā rō-

LIBER

nem. Huius exemplar romæ nullum habemus, sed
 in asia Teo octastylon liberi patris. Eas autem sym-
 metrias constituit hermogenes, qui etiã primus octa-
 stylum pseudolipteriu rationem inuenit. Ex dipteri-
 enim ædis symmetria sustulit interiores ordines co-
 lumnarum. xxxviii. eaq; ratione sumptus operisq;
 compendia fecit. Is in medio ambulationi laxamentũ
 egregie circa cellam fecit, de aspectuq; nihil imminu-
 it, sed sine desiderio superuacuum conseruauit au-
 thoritatem totius operis distributione. Pteromatos
 enim ratio & columnarum circum ædem disposi-
 tio ideo est inuenta, ut aspectus propter asperitatem
 intercolumniorum haberet authoritatem. Præterea
 si ex imbrium aquæ uis occupauerit, & intercluse-
 rit hominum multitudinem, ut habeat in æde circaq;
 cellam cum laxamento liberam morã. Hæc autem ita
 explicantur in pseudodipteris ædium dispositiõibus,
 quare uidetur acuta magnaq; solertia effectus ope-
 rum Hermogenes fecisse, reliq; fontes, unde po-
 steri possent haurire disciplinarum rationes, Aedi-
 bus areostylis columnæ sic sunt faciendæ, uti crassi-
 tudines earum sint partis octauæ ad altitudines. Itẽ
 in diastylis demetienda est altitudo columnæ in par-
 tes octo & dimidiam, & unius partis columnæ crassi-
 tudo collocetur. In sistylo altitudo diuidatur in nouem
 & dimidiam partem, & ex eis una ad crassitudinem
 columnæ detur. Item in picnostylo diuidenda est alti-
 tudo in partes decem, & eius una pars faciendã e-
 columnæ crassitudo. Eustyli autem ædis colunæ (ut dia-
 styli) in octo partes altitudo diuidatur & dimidiam,
 & eius

& unius partis columnæ crassitudo collocetur. In systylo altitudo diuidatur in nouem & dimidiam partem, & ex eis una ad crassitudinem columnæ detur, item in pycnostylo diuidenda est altitudo in partes decem, & eius una pars faciendæ est columnæ crassitudo, Eius styli autem ædis columnæ (ut diastyli) in octo partes altitudo diuidatur, & dimidiam, & eius una pars constituitur in crassitudine imi scapi, ita habebitur pro rata parte intercolumniorum ratio. Quemadmodum. n. crescunt spatia inter columnas, proportionibus ad augenda sunt crassitudines scaporum. Nãq; si in aræostylo nona aut decima pars crassitudinis fuerit, tenuis & exilis apparebit, ideo quod per latitudinem intercolumniorum aer consumit, & imminuit aspectus scaporum crassitudinem, Contra uero pycnostylis si octaua pars crassitudinis fuerit, propter crebritatē, & angustias intercolumniorum, tumidam & inuenustam efficiet speciem, Itaq; generis operis oportet persequi symmetrias, Etiamq; angulares columnæ crassiores faciendæ sunt ex sua diametro quinquagesima parte, quæ ab aere circunciduntur, & graciliores esse uidentur aspiciētib; Ergo quod oculos fallit, rationatione est exequendum, Contractura autem in summis columnarum hypotrachelis ita faciendæ uidentur, uti si columna sit ab minimo ad pedes quinos & denos, ima crassitudo diuidatur in partes sex, & earum partium quinque summa constituitur, Item quæ erit ab quindecim pedibus ad pedes uiginti, scapus imus in partes sex et semissem diuidatur, ex earumq; partium quinque & semisse superior crassitudo colum

LIBER

ne fiat. Itē quæ erunt à pedibus uiginti ad pedes tri-
 ginta scapus imus diuidatur in partes septem, earū-
 q; sex summa contractura perficiatur. Quæ autem
 ab triginta pedibus ad quadraginta alta erit, imā
 crassitudo diuidatur in partes septem & dimidiam,
 ex his sex & dimidiam in summo habeat contractu-
 ræ ratione. Quæ erunt à quadraginta pedibus ad
 quinquaginta, Item diuidendæ sunt in octo par-
 tes, & earum septem in summo scapi hypotrachelio
 contrahantur, Item si quæ altiores erunt his, eadem
 ratione pro rata constimantur contracturæ, Hæ au-
 tem propter altitudinis interuallum scandentis ocu-
 li septem fallunt, quamobrem adiuuantur crassitu-
 dinibus temperaturæ, Venustatem enim persequitur
 uisus, cuius si non blandimur uoluptati proportio-
 ne & modulorum adiectionibus, uti id in quo falli-
 tur, temperatione adaugeatur, uastus & inuenustus
 conspicientibus remittetur aspectus, De adiectione
 quæ adiuuat in medijs columnis, quæ apud græcos
 ἑντασίου appellatur, in extremo libro erit formata
 ratio eius, quemadmodum mollis & conueniens ef-
 ciatur.

De foundationibus & columnis atque earum or-
 natu & epistylis tam in locis solidis quàm in con-
 gestitiis.

Caput. III.

Vbstro-
 ctionis
 fundatio
 nes eorū operū fodi-
 antur (si queāt inue-
 niri) ab solido, &
 in solidum, quātum
 ex amplitudine, ope-
 ris pro ratioe uide-
 bitur extruantur,
 que structura per
 totum solum q̄ soli-
 dissima fiat, supra,
 q̄ terra parietes ex-
 truantur sub colum-
 nis dimidio crassio-
 res q̄ columna sunt
 summa, uti firmiora
 sint inferiora supe-
 rioribus, que stereo-
 bata appellatur, nā
 excipiunt onera, Spi-
 rarumq̄ proiectu-
 ra non procedat ex-
 tra solidum. Itē su-
 pra, parietis ad eū-
 dem modum crassi-
 tudo seruāda est, in
 terualla autem cōca-
 merāda aut solidā

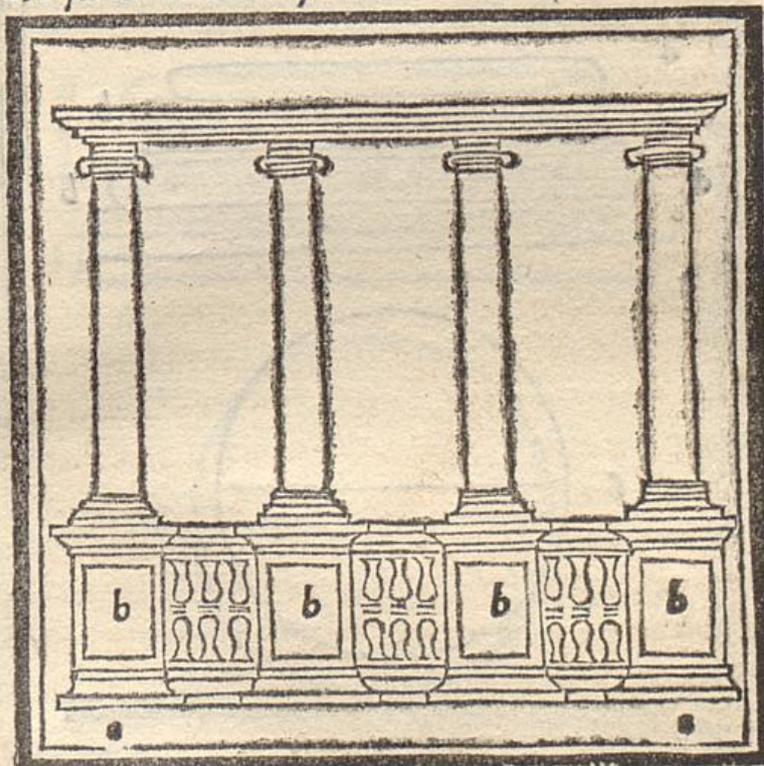
b. contra-
 ctura

a. additio
 in mediis
 columnis
 & contra-
 ctura ini-
 tium & ab
 a. ad. c. re-
 ctā & eq̄
 lis ducitur
 columna

LIBER

da fistulationibus, uti distineantur, Sin autem soli-
 dum nō inuenietur, sed locus erit cōgestitiuus ad imū
 aut paluster, tunc is locus fodiat, exinanieturq; &
 palis alneis, aut oleagneis, aut robusteis ustilatis
 configatur, sublicæq; machinis adigantur q̄ creberrī
 mæ, carbonibusq; expleantur interualla palorum,
 & tunc structuris solidissimis fundamenta implean-
 tur, Extructis autem fundamentis, ad libramētū sty-
 lobatæ sunt collocandi, Supra stylobatas columnæ di-
 sponendæ, quemadmodum supra scriptum est, siue in
 pycnostylo quemadmodum pycnostyla, siue fistylo,
 aut diastylo aut eustylo, quemadmodum supra scri-
 pta sunt & cōstituta, In aræostylis enim libertas est
 quantum cuiq; libet, constituendi, sed ita columnæ in
 peripteris collocentur, uti quot intercolumnia sunt in
 fronte, totidem bis intercolumnia fiant in lateribus.
 Ita enim erit duplex longitudo operis ad latitudinē.
 Namq; qui columnarum duplicationes fecerunt, erra-
 uisse uidentur, q̄ unum intercolumnium in longitudi-
 ne plus q̄ oporteat, p̄currere uidentur, Gradus in frō-
 te ita cōstituendi sunt, uti sint semper impares, Nā-
 q; cum dextro pede primus gradus ascendatur, item
 in summo templo primus erit ponendus, Crassitudi-
 nes autem eorum graduum ita finiendas censeo, ut
 neque crassiores dextante, neque tenuiores dextran-
 te sint collocatæ, sic enim durus non erit ascensus, Re-
 tractiones autem graduum, nec minus q̄ sesquipeda-
 les, nec plus q̄ bipedales faciendæ uidentur, Item si
 circa eadem gradus futuri sunt, ad eundem modū fie-
 ri debent, Sin autem circa eadem ex tribus lateribus

podium faciendū erit, ad id constimatur, uti quadra,
 spiræ, trunca, corona, lisis, ad ipsum stylobatam quæ
 erit sub columnæ spiris, conueniant. Stylobatam ita
 oportet exæquari, uti habeat per medium adiectio
 nem per scamillos impares, Si enim ad libellam di
 rigetur, alucolatus oculo uidebitur, Hoc autem uti
 scamilli ad id conuenientes fiant, item in extremo li
 bro forma & demonstratio erit descripta.

a. scamilla

b. stylobata

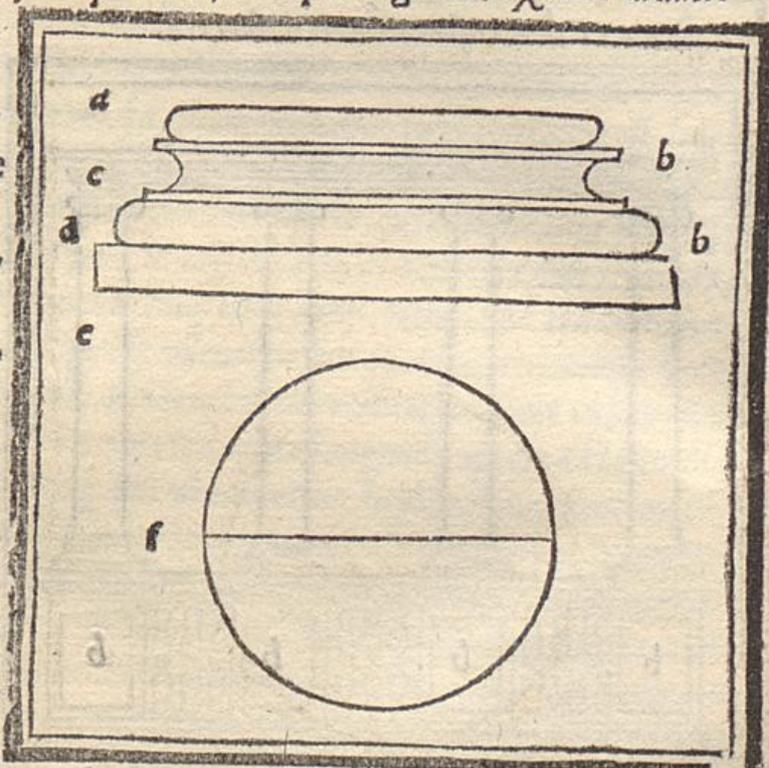
ca

His perfectis in suis locis spiræ collocentur, eaq; ad
 symmetriam sic perficiantur, uti crassitudo cū plin
 tho sit columnæ ex dimidia crassitudine, proiecturã
 q; quam græci κροσά uocitant, habeant quadran
 tem, ita tum lata & longa erit columnæ crassitudinis

LIBER

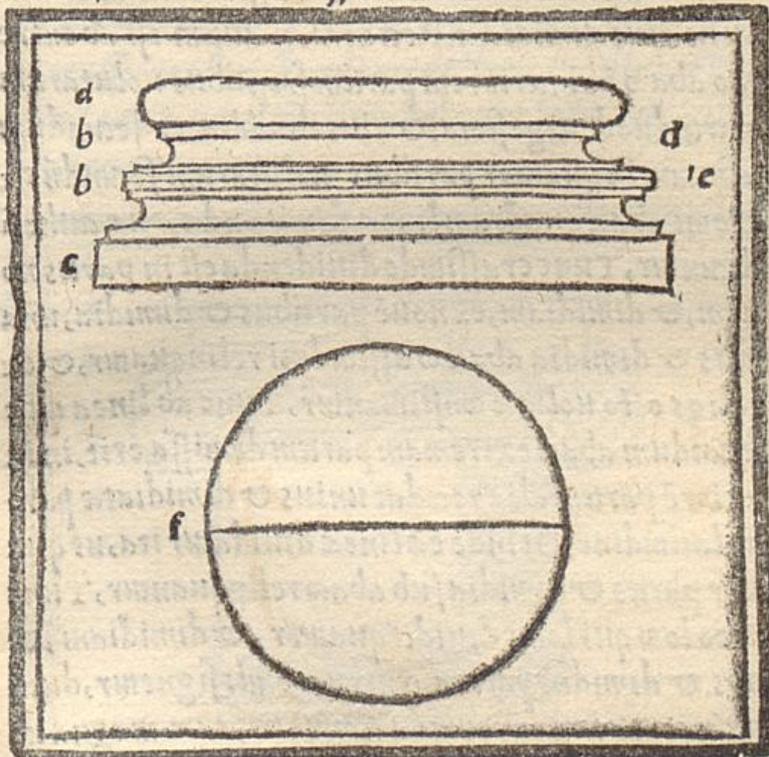
unius & dimidia, Altitudo eius si atticurges erit, ita
 diuidatur, ut superior pars tertia parte sit crassitu-
 dinis columnæ, reliquum plintho relinquatur, Dem-
 pta plintho reliquum diuidatur in partes quatuor,
 fiatq; superior torus quartæ, reliquæ tres æqualiter
 diuidantur, & una sit inferior torus, altera pars cū
 suis quadris scotia quam græci σκότιον dicunt.

a. torus
 superior
 b. q̄dra
 c. scotia
 siue tro-
 chilus
 d. torus i-
 ferior
 e. plin-
 thus
 f. modu-
 lus &
 imæcolū,
 næ crassi-
 tudo

Sin autem ionica erunt faciendæ, symmetriæ earū
 sic erunt constituendæ, uti latitudo spiræ quoquo uer-
 sus sit colūnæ crassitudinis adiecta crassitudie quar-
 ta & octaua, altitudo uti atticurges, ita & eius plin-
 thos, reliquūq; præter plinthon quod erit tertia pars
 crassitudinis colūnæ, diuidantur in partes septem, in

de trium partium torus qui est in summo, reliquæ qua-
tuor partes diuidendæ sunt equaliter, & una pars
fiat cum suis astragalis & superalio superior tro-
chilus, altera pars inferiori trochilo relinquatur, sed
inferior maior apparebit ideo, q̄ habebit ad extre-
mam plinthum proiecturã. Astragali faciendi sunt
octauæ partibus trochili, p̄iectura erit spiræ pars octa-
ua & sextadecima crassitudinis columnæ.

d. torus
b. modu-
lus siue sca-
tia
c. plinthus
d. superai-
lium
e. astragali
f. modulus
& imæ co-
lunæ crasse-
fitudo

Spiris perfectis & collocatis, columnæ sunt media-
næ in pronao & postico ad perpendicularum medii cen-
tri collocandæ, Angulares autē, quæq; è regione earū
futurae sunt in lateribus ædis dextra ac sinistra, uti
partes interiores, quæ ad parietes cellæ spectant, ad

LIBER

perpendicularum latus habeant collocatum, Exteriores
 autem partes uti dicant se earum contractura, Sic
 enim erunt figurae compositionis ædium contractura
 iuxta ratione exacta. Scapis columnarum statutis,
 capitulorum ratio si pulvinata erunt, his symmetri
 is conformabuntur, uti $\frac{3}{4}$ crassus imus scapus fue
 rit addita octauadecima parte scapi, abacus habeat
 longitudinem & latitudinem, crassitudinem cum vo
 luti eius dimidiam, Recedendum autem est ab extre
 mo abaco in interiorem partem frontibus uolutarum
 parte duodeuigesima, & eius dimidia, & secundum
 abacum in quatuor partibus uolutarum secundum ex
 tremi abaci quadrantem lineam demittenda, quæ catheti
 dicuntur, Tunc crassitudo diuidenda est in partes no
 uem, & dimidiam, ex noue partibus & dimidia, una
 pars & dimidia abaci crassitudini relinquatur, & ex
 reliquis octo uolutæ constituentur, Tunc ab linea quæ
 secundum abaci extremam partem demissa erit, in in
 teriore partem alia recedat unius & dimidiatæ par
 tis latitudine, Deinde ex linea diuidatur ita, ut qua
 tuor partes & dimidia sub abaco relinquatur, Tunc
 in eo loco qui locus diuidit quatuor, & dimidiam, &
 tres & dimidiã partem, centrum oculi signetur, ducatur
 quæ ex eo centro rotunda circinatio, tam magna in
 diametro, quæ una pars ex octo partibus est, ea erit oculo
 li magnitudine, & in ea catheto respondens dia
 metros agatur, Tunc ab summo sub abaco inceptum in
 singulis tetrantorum actionibus dimidiatum oculi
 spatium minuatur, donec in eundem tetrantem,
 qui est sub abaco, ueniat, Capituli autem crassitudo

TERTIVS.

53

fic est faciendā, ut ex nouē partibus & dimidia tres partes præpendeant infra astragalum summi scapi. Cymatio adempto abaco & canali reliqua sit pars. Proiectura autem cymatii habeat extra abaci quadrā oculi magnitudinem, Puluinorum balthei ab abaco hanc habeant proiecturam, uti arcini centrum unum cum sit positum in capituli tetrante, & alterum diducatur ad extremum cymatium, circumactum baltheorum extremas partes tangat, Axes uolutarum ne crassiores sint, q̄ oculi magnitudo, uolutæq; ipsæ sic cedantur, uti altitudinis habeant latitudinis suæ duodecimam partem.

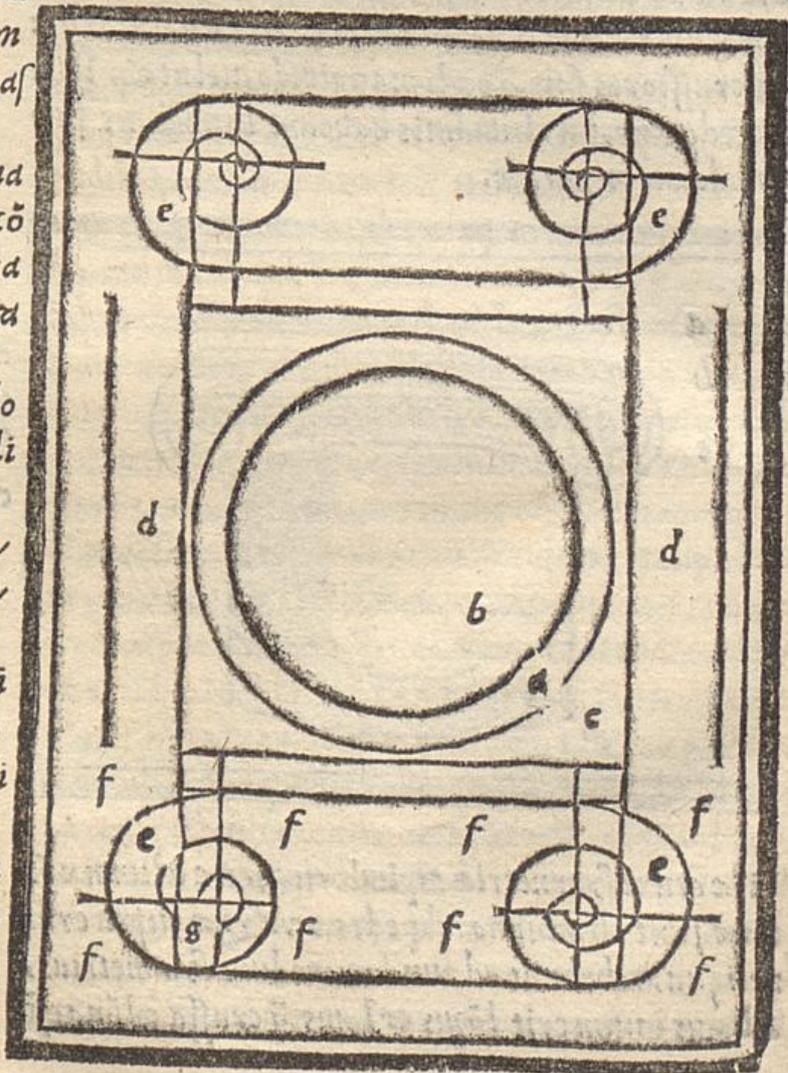
d. cymati
um
b. abacus
c. uolutæ

He erunt symmetria capitulorum, quæ columna factura sunt ab minimo ad pedes. xv. Quæ supra erunt reliqua, habebunt ad eundem modum symmetrias. Abacus autem erit lōgus & latus, q̄ crassa columna est.

LIBER

ima, adiecta parte nona, uti quo minus habuerit al-
 tior columna contractum, eò ne minus habeat capitu-
 lum suæ symmetriæ proiectionem & in altitudine ra-
 tæ partis adiectionem, De uolutarum descriptioni-
 bus uti ad circinum sint rectæ inuolutæ, quemadmo-
 dum describantur in extremo libro forma & ratio
 earum erit subscripta.

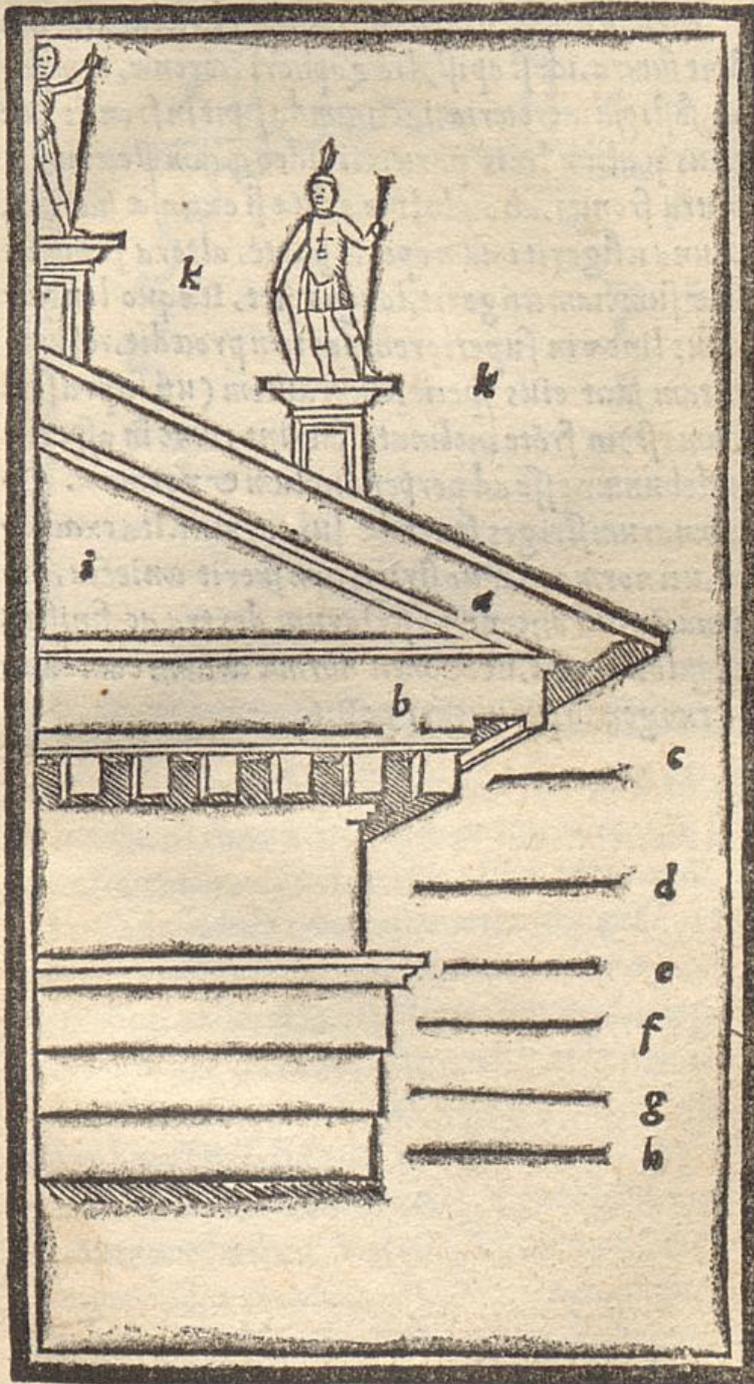
a. ima scap
 pi colum
 læ cras-
 situdo
 b. summa
 eiusdẽ cõ-
 tractura
 & ima ca-
 pituli
 crassitudo
 c. capituli
 abacos
 d. modu-
 lus sum-
 ptus ab
 ima scapi
 columnæ
 crassitudi-
 ne
 e. uoluta
 f. tetran-
 tes
 g. oculus

Capitulis perfectis deinq; in summis columnarum scapis, non ad libellam, sed ad æqualem modulum collocatis, uti quæ adiectio in stylobatis facta fuerit, in superioribus membris respondeat symmetria epistyliorum. Epistyliorum ratio sic est habēda, ut si columna fuerint à minimo. xii. pedum ad. xv. pedes, epistylia sit altitudo dimidia crassitudinis imæ columnæ. Item ab. xv. pedibus ad uiginti, columnæ altitudo dimetiatur in partes. xiii. & unius partis altitudo epistylia fiat. Item si à. xx. ad. xxv. pedes, diuidatur altitudo in partes duodecim & semissem, & eius una pars epistylium in altitudine fiat. Item si à. xxv. pedibus ad. xxx. diuidatur in partes duodecim, & eius una pars altitudo fiat. Item secundum ratam partem ad eundem modum ex altitudine columnarum expediēde sunt altitudines epistyliorum, Quo enim altius oculi scandit acies, non facile persequat aeris crebritatem, dilapsa itaq; altitudinis spatia, & uiribus extrita, incertam modulorum renunciat sensibus quantitatem, quare semper adiciendum est rationis supplementum in symmetriarum membris, ut cum fuerint in altioribus locis opera, aut etiam ipsa colossio, certa habeāt magnitudinū rōnē. Epistylia latitudo in imo, quæ supra capitulum erit, quanta crassitudo summæ columnæ sub capitulo erit, tanta fiat, summis quantum imus scapus, Cymatium epistylia septima parte suæ altitudinis est faciendum, & in proiectura tantundem, reliqua pars præter cymatium diuidenda est in partes. xii. & earum trium prima fascia est facienda, secunda quatuor, summa quinque. Itē Zo

LIBER

phorus supra epistylium quarta parte minus, \bar{q} epistylium. Sin autem sigilla designari oportuerit, quarta parte altiore, \bar{q} epistylium, uti auctoritatem habeant sculpturae. Cymatium suae altitudinis partis septimae, proiectione cymatii, quanta eius crassitudo. Supra zophorum denticulus est faciendus tam altus, \bar{q} epistylia media fascia, proiectione eius, quantum altitudo. Intersectio, quae graece $\mu\epsilon\tau\omicron\chi\eta$ dicitur, sic est diuidenda, uti denticulus altitudinis suae dimidiam partem habeat in fronte. Causus autem intersectionis huius frontis e tribus duas latitudinis partes habeat, huius cymatium altitudinis eius sextam partem. Corona cum suo cymatio praeter simam, quantum media fascia epistylia, Proiectione coronae cum denticulo facienda est, quantum erit altitudo a zophoro ad summum coronae cymatium, & omnino omnes ephorae uenustiores habent speciem, quae quantum altitudinis, tantundem habeat proiectione. Tympani autem quod est in fastigio, altitudo sic est facienda, ut frons coronae ab extremis cymatis tota dime- niatur in partes nouem, & ex eis una pars in medio cacumine tympani constituitur, dum contra epistylia columnarumq; hypotrachelia ad perpendicularum respondeant, Coronae quae supra tympanum sunt, aequaliter imis praeter simas sunt collocandae, insuper coronas simae quas graeci $\epsilon\tau\iota\tau\iota\theta\iota\delta$ ac dicunt, faciendae sunt altiores octaua parte coronarum altitudinis, Acroteria angularia tam alta, quantum est tympanum medium, mediana altiora octaua parte \bar{q} angularia.

k. acroteria

i. tympanum
a. sima
b. corona

c. denticulus

d. zophorus

e. cymatium

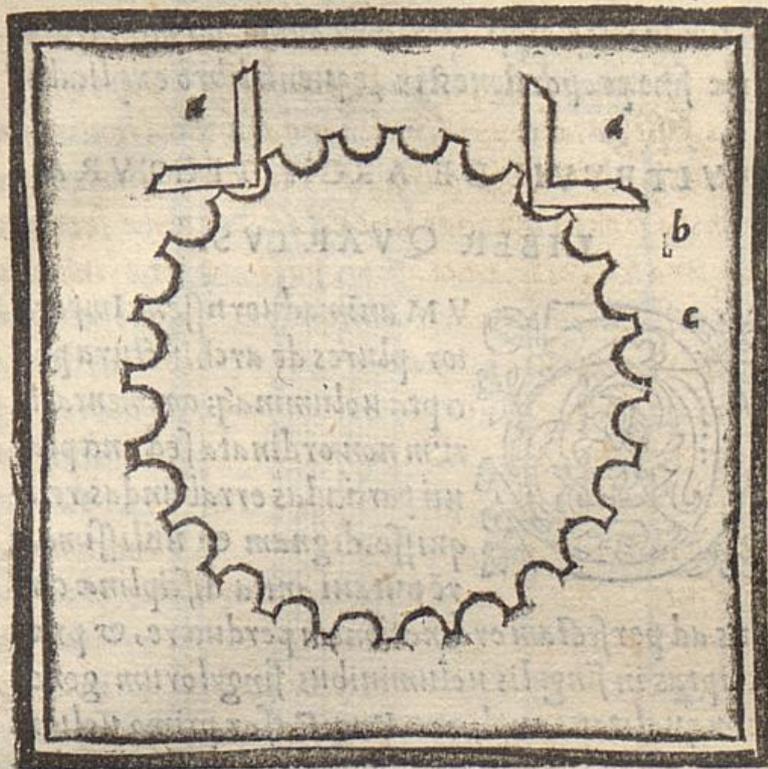
f. tertia fascia

g. secunda fascia

h. prima fascia

LIBER

Membra omnia quæ supra capitula columnarum sunt futera, id est epistylia zophori, coronæ, tympana, fastigia, acroteria, inclinanda sunt in frontis suæ cuiusq; altitudinis parte. xii. ideo q̄ cum steterimus contra frontes, ab oculo lineæ duæ si extensæ fuerint, & una tetigerit imam operis partē, altera summā, quæ summam tetigerit, longior fiet, Ita quo longior uisus lineæ in superiorem partem procedit, resupinatum facit eius speciem, Cum autem (uti supra scriptum est) in frōte inclinata fuerint, tunc in aspectu uidebuntur esse ad perpendicularum & normam. Columnarum striges faciendæ sunt. xxiiii. Ita excavatæ, uti norma in cauo strigis cum fuerit coniecta, circumacta, ita anconibus striarum dextra ac sinistra angulos tangat, ut acumen normæ circumrotatione tangendo peruagari possit.

a. norma

b. stria

c. strix

Craſſitudines ſtriarũ faciendæ ſunt, q̄tũ adiectio
 in media colũna ex deſcriptione inueniuntur. In ſimis
 quæ ſupra coronã in lateribus ſunt adiuũ, capita leo
 nina ſunt ſculpẽda ita poſita, uti cõtra colũnas ſingu
 las ea primũ ſint deſignata, cætera uero æquali mõ
 diſpoſita, uti ſingula ſingulis mediis tegulis reſpõde
 ant. Hæc aut̄, quæ erũt contra colũnas, perterebrata
 ſint ad canalẽ, qui excipit è tegulis aquã coeleſtẽ, me
 diana aut̄ ſint ſolida, uti quæ cadit uis aquæ per tegu
 las in canalẽ, ne deiiciatur per intercolũnia, neq; trã
 ſeuntes perfundant, Sed quæ ſunt cõtra colũnas, ui
 deantur emittere uomentia ructus aquarum ex ore.
 Aediũ ioniarũ, quã aptiſſime potui, diſpoſitiões hoc

nolumine descripsi, Doricarū autē & corinthiarum,
quæ sint proportionēs in sequenti libro explicabo.

M. VITRUVII DE ARCHITECTVRA.

LIBER QVARTVS.

VM animaduertissem Imperator, plures de architectura præcepta uoluminaq; commentariorum non ordinata sed incepta, uti particulas errabundas reliquisse, dignam & utilissimam re putauī antea disciplinæ corpus ad perfectam ordinationem perducere, & præscriptas in singulis uoluminibus singulorum generum qualitates explicare. Itaq; Cesar primo uolumine tibi de officio eius & quibus eruditum esse rebus architectum oporteat, exposui, Secundo de copiis materiæ e quibus ædificia constituuntur, disputauī, Tertio autem de ædium sacrarum dispositionibus, & de earum generum uarietate, quasq; & quot habeant species, earumq; quæ sunt in singulis generibus, distributiones, ex tribusq; generibus quæ subtilissimas haberent proportionibus modulorum qualitates, ionici generis mores docui. Nunc hoc uolumine de doricis corinthiisq; institutis & omnibus dicam, eorumq; discrimina & proprietates explicabo.

De tribus generibus columnarum origines & in
uentiones.

Caput.

I.

Columnæ